

SOCIALINĖS ANTROPOLOGIJOS IR ETNOLOGIJOS STUDIJOS

LIETUVOS

16(25)
2016

ETNOLOGIJA

LITHUANIAN ETHNOLOGY

STUDIES IN SOCIAL ANTHROPOLOGY AND ETHNOLOGY

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS
LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

LI VILNIUS 2016

Leidybą finansavo
LIETUVOS MOKSLO TARYBA
PAGAL VALSTYBINĘ LITUANISTINIŲ TYRIMŲ IR SKLAIDOS
2016–2024 METŲ PROGRAMĄ (Sutartis Nr. LIP-078/2016)

REDAKGINĖ KOLEGIJA

Vytis Čiubrinskas (vyriausiasis redaktorius)
Vytauto Didžiojo universitetas

Auksuolė Čepaitienė
Lietuvos istorijos institutas

Jonathan Friedman
École des Hautes Études en Sciences Sociales, Paris
Kalifornijos universitetas, San Diegas

Neringa Klumbytė
Majamio universitetas, Ohajus

Orvar Löfgren
Lundo universitetas

Jonas Mardosa
Lietuvos edukologijos universitetas

Žilvytis Šaknys
Lietuvos istorijos institutas

REDAKGINĖS KOLEGIJOS
SEKRETORĖ

Danguolė Svidinskaitė
Lietuvos istorijos institutas

Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos – etnologijos ir socialinės/kultūrinės antropologijos mokslo žurnalas, nuo 2001 m. leidžiamas vietoj tęstinio monografijų ir studijų leidinio „Lietuvos etnologija“. Jame spausdinami moksliniai straipsniai, konferencijų pranešimai, knygų recenzijos ir apžvalgos, kurių temos pirmiausia apima Lietuvą ir Vidurio/Rytų Europą. Žurnalas siekia pristatyti mokslo aktualijas ir skatinti teorines bei metodines diskusijas. Tekstai skelbiami lietuvių arba anglų kalba.

Redakcijos adresas:
Lietuvos istorijos institutas
Kražių g. 5
LT-01108 Vilnius

Tel.: + 370 5 262 9410
Faks: + 370 5 261 1433
El. paštas: etnolog@istorija.lt
v.ciubrinskas@smf.vdu.lt

Žurnalas registruotas:

European Reference Index for the Humanities (ERIH)
EBSCO Publishing: Academic Search Complete, Humanities International Complete,
SocINDEX with Full Text
Modern Language Association (MLA) International Bibliography

TURINYS / CONTENTS

<i>Pratarmė (Vytis Čiubrinskas)</i>	5
<i>Foreword (Vytis Čiubrinskas)</i>	7

Straipsniai / Articles

Rasa Paukštytė-Šaknienė

Šeima ir kalendorinės šventės sovietinėje Lietuvoje	9
Family and Calendar Holidays in Soviet Lithuania. Summary	31

Waldemar Kuligowski

Festivalizing Tradition. A Fieldworker's Notes from the Guča Trumpet Festival (Serbia) and the Carnival of Santa Cruz de Tenerife (Spain)	35
Festivalizuojant tradiciją. Pastabos iš lauko tyrimų Gučos trimitų festivalyje (Serbija) ir Tenerifės Santa Kruso karnavale (Ispanija). Summary	53

Cozette Griffin-Kremer

Immigrant Integration through Festival: Technical Prowess, Empowerment and Inclusion in the Lily-of-the-Valley Festival in Rambouillet, France	55
<i>Pakalnučių</i> festivalis Rambujė (Prancūzija) kaip imigrantų integracijos būdas: jų meistriškumas ir socialinis pripažinimas. Santrauka	66

Iuliia Buyskykh

Carnival in Urban Protest Culture: The Case of Kyiv Early Euromaidan	69
Karnavalas miesto protesto kultūroje: ankstyvojo Kijevo Euromaidano atvejis. Santrauka	88

Monika Frėjutė-Rakauskienė

Etninių grupių pilietinė mobilizacija Pietryčių Lietuvoje: baltarusių, lenkų ir rusų savanoriškos organizacijos	91
Civic Mobilization of Ethnic Groups in Southeastern Lithuania: Belarusian, Polish and Russian Voluntary Organizations. Summary	123

Vidmantas Vyšniauskas

Kultūriškumas sovietmečio Lietuvoje: kultūros namai ir Bažnyčia. Gižų atvejis	127
Cultural Identities in Soviet Lithuania: The Soviet Culture House and the Church. The Case of Gižai. Summary	152

Aušra Jurčikonytė

Sovietinė industrija ir poindustrinės atmintys: Alytaus namų statybos kombinatas.....	155
Soviet Industry and Post-industry Memories: Alytus Houses Building Complex. Summary	174

Recenzinis straipsnis / Review Article

Jonas Mardosa

Gyvenimo etnografija ar gyvenimas etnografijoje? 177

Ethnography of Life or Life in Ethnography? Summary 194

Recenzijos ir apžvalgos / Reviews

Vytis Čiubrinskas, Darius Daukšas, Jolanta Kuznecovienė, Liutauras Labanauskas, Meilutė Taljūnaitė. Transnacionalizmas ir nacionalinio identiteto fragmentacija (*Monika Frėjutė-Rakauskienė*) 197

Savas ir kitas šiuolaikiniais požiūriais. Contemporary Approaches to the Self and the Other. V. Savoniakaitė (sud.) (*Aivita Putniņa*) 201

Ethnographies of Grey Zones in Eastern Europe: Relations, Borders and Invisibilities. I. Harboe Knudsen, M. D. Frederiksen (eds.) (*Victor C. de Munck*) 204

Lina Laurinavičiūtė-Petrošienė. Žanro virsmas: Žemaitijos Užgavėnių dainos (*Žilvytis Šaknys*) 209

Konferencijos / Conferences

2015 m. SIEF XII kongresas Zagrebe (*Vytautas Tumėnas*) 213

EASA kongresas Milane (*Vida Savoniakaitė, Vytis Čiubrinskas, Auksuolė Čepaitienė*) 219

Sureikšminant antropologiją: EASA seminaras Prahoje (*Auksuolė Čepaitienė*) ... 223

EASA Medicinos antropologijos konferencija MAGic2015 (*Auksuolė Čepaitienė*) 226

SIEF darbo grupės „Ritualiniai metai“ konferencija Findhorne, Škotijoje (*Skaidrė Urbonienė*) 228

Šventėms ir apeigoms skirta konferencija Samaroje (*Žilvytis Šaknys*) 232

Etnologijos doktorantų konferencija VDU (*Viktorija Varanauskaitė, Gintarė Dusevičiūtė*) 235

Pratarmė

Šiame žurnalo numeryje skelbiame pluoštą straipsnių, kuriuos galima suskirstyti į dvi gana skirtingas temas – į švenčių, festivalių ir manifestacijų tyrimus bei į socialinės atminties, (re)konstruojančios sovietinį laikotarpį, nagrinėjimą. Pirmoji tema plėtojama plačiame europiniame spektre – nuo Ukrainos Rytuose iki Ispanijos Vakaruose, nuo švenčių, švenčiamų privačioje šeimos aplinkoje, iki viešų ir masinių manifestacijų. Pradedant Rasos Paukštytės-Šaknienės straipsniu „Šeima ir kalendorinės šventės sovietinėje Lietuvoje“, faktiškai aprėpiamos abi temos ir parodoma, kaip kalendorinės šeimos šventės, išlikdamos kaip tradicija, tampa svarbia alternatyva sovietmečio viešumoje dominuojančiam tradicinių kalendorinių švenčių nešventimui. Šis straipsnis, o ir kitų trijų švenčių ir ritualų tyrėjų – Waldemaro Kuligowskio, Cozette Griffin-Kremer ir Julijos Buijskich – tekstai atitinka Žilvyčio Šaknio (Lietuvos istorijos institutas) 2012–2016 m. vadovautą etnologinių tyrimų programą „Socialinė sąveika ir kultūrinė raiška mieste: laisvalaikis, šventės ir ritualai“ bei tarptautinės konferencijos „Miestas ir miestiečiai etnologų tyrimų perspektyvoje: šventės ir laisvalaikis“, įvykusios 2015 m. lapkritį Vilniuje, pranešimus. W. Kuligowskis, naudodamasis „festivalizacijos“ paradigma, nagrinėja festivalius Balkanuose ir Ispanijoje, C. Griffin-Kremer – Prancūzijoje, o J. Buijskich pradinio etapo Kijevo Euromaidaną traktuoja kaip manifestaciją su karnavalo elementais. Visi trys autoriai daug dėmesio skiria švenčių ir festivalių, o ką jau kalbėti apie manifestacijas, socialinio poveikio galiai, identiteto politikai (ypač Serbijoje ir Ukrainoje) bei miesto bendruomenės, taip pat ir imigrantų, telkimui (Prancūzijoje). Šiuo atžvilgiu itin reikšmingas yra J. Buijskich straipsnis „Carnival in Urban Protest Culture: The Case of Kyiv Early Euromaidan“, („Karnavalas miesto protesto kultūroje: ankstyvojo Kijevo Euromaidano atvejis“), kuriame per karnavalo elementus pažvelgiama į miesto erdvę kaip į pilietinio susitelkimo, protesto kultūros bei nacionalinio identiteto politikos raiškos zoną.

Savotiškas šios temos kontrastas – etninių-nacionalinių mažumų pilietinė raiška daugiakultūrinėje aplinkoje. Tai savo straipsnyje apie Vilniaus krašto baltarusių, rusų, lenkų organizacinį aktyvumą per telkiamąsi į savanoriškas organizacijas gvildena Monika Frėjutė-Rakauskienė. Ji pabrėžia, kad tos organizacijos, besiangaužudamos būti pilietinės, vis dėlto yra siaurai etninės, tiesiogiai atstovaujančios dominuojantiems joms priklausančiųjų etniniams lokaliniais identitetams.

Kaip vietos gyventojų kolektyvinė atmintis (re)konstruoja sovietmečio „kultūrinio gyvenimo“ bei „gero gyvenimo“ įvaidžius ir kaip vyksta tapatinimasis

su jais – visa tai nagrinėja du jaunieji tyrinėtojai Vidmantas Vyšniauskas ir Aušra Jurčikonytė. Pirmasis, gilindamasis į mažo Lietuvos miestelio kultūrinį gyvenimą sovietmečiu, ieško balanso tarp to meto *kultūrnami*o kaip „kultūrinio vartojimo“ instituto ir jo alternatyvos, kurią jis nurodo esant bažnyčios prieglobstyje plėtojamą veiklą. Antroji autorė imasi nagrinėti nostalgijos sovietmečiui dėmenį, kuris šiandieniuose (post)socializmo tyrimuose neretai atsiduria dėmesio centre. Deindustrializacijos paveiktame buvusiam industriniame Alytuje išryškėja sovietmečiu „klestėjusio“ *skydinių* kombinato darbuotojų retrospektyvus identifikavimasis su kombinatu kaip su „gero gyvenimo“ vieta – dabartinio gyvenimo kontrastu.

Šiame žurnalo numeryje pradėdame naują rubriką „Recenziniai straipsniai“. Čia Jonas Mardosa pateikia išsamią ir kritinę Auksoulės Čepaitienės knygos *Gyvenimo etnografija* analizę. Įprastinėje „Recenzijų ir apžvalgų“ rubrikoje pažymėtinos Frėjutės-Rakauskienės, Aivitos Putnišos ir Victorio de Muncko recenzuojamos etnografiniais tyrimais paremtos knygos, kuriose nagrinėjamos šiuolaikinio pasaulio aktualijos – kolektyvinio saistymosi dilemos globalizacijos paveiktuose, transnacionalinės migracijos fragmentuotuose, gyvenimo ribinių, „pilkujų zonų“, išblaškytuose ir *savą su kitu* supriešinančiuose kontekstuose.

Tikimės ir linkime, kad skaitytojas su įdomumu atsivers šį naują *Lietuvos etnologijos* numerį.

Vytis Čiubrinskas